

Gastekar och väckefuror Fantasieggande trädhistoria i ny bok

Det finns många aspekter på träd, till exempel systematiska, ekologiska, skogstekniska, historiska, estetiska och nyttomässiga. Den bok som här anmäls har två huvudrubriker. Den första kallas "Trädets makt: Sagor, läkedom, straff, spökerier och annan folktro". Den andra heter "Träd för folk och få: Mötesplatser, gränsmarkeringar, riktmärken, gårdsgårdsstötter, svinhus, fäföda och annat användbart". Vi får stifta närmare bekantskap med 123 utvalda träd, alltifrån den förtrollade eken på Löderups kyrkogård till supptallen i Vittangi. Boken avslutas med kartor och vägbeskrivningar för alla behandlade träd. Allra sist ombeds den engagerade läsaren att ta sig an märkliga träd genom att berätta om dem och vårda dem genom röjning. Skicka in era iakttagelser om spännande träd manar författarna. Kanske blir det en bok till.

Texten är författad av kulturmarkskännarna Åke Carlsson och Eva-Lena Larsson vilka tidigare skrivit flera böcker, t.ex. "Gamla ekar" och "På upptäcktsfärd i kulturlandskapet". Författarnas långvariga arbete i den etnobiologiska ortagården borgar för en hög kvalitet även nu.

I sällskap har de den eminenta konstnären Nils Forshed, vars underbara akvareller, laveringar och blyertsteckningar tillsammans med fotografier i svartvitt och färg gör boken till en stor estetisk upplevelse. Den lockar genast till utfärder i florans rike. Visst har det skrivits mycket om träd och träds historia men sällan så vackert och spännande berättat som i denna bok.

På fjärde sidan finns ett tänkvärt citat av Oliver Rackham, som i översättning blir ungefär: "Om bara dessa träd kunde tala – men de talar ju, om vi bara lyssnar". Det ligger förvisso mycken klokskap i dessa ord. För det är just i lyssnandet och iakttagandet som vi nutidsmänniskor ofta kommer till korta. Vi har inte tid att reflektera över en säregen kandelabergran eller den gamla tallvedens ärr och tecken. Vi kanske

inte ens ser dem. Men den som ger sig en stund i den skogliga kulturens utmarker blir inte besviken, om man kan hålla tempot nere och spejarögat igång. Har man lärt sig att se och lyssna blir man förvånad över hur mycket det faktiskt finns att upptäcka. Som träd som gav tjära eller skydd för älskande, foder till kreaturen eller i vilka man helt enkelt satte bort sjukdom. De står där ännu, ofta mossbelupna och glömda men väl värda att lära känna.

Boken rör sig i ett gränslad mellan botanik, kulturhistoria, estetik och folktro. Lägg därtill ännu en dimension: mystiken – trädens själ. För en sådan finns, det har ni väl märkt? Boken är lika lärorik som den är vacker och lika fantasieggande som den är rogivande. Och för den som händelsevis inte vet vad en *purra* eller en *taxad tall* är för något, eller *väckefuror* och *smöjträd*, så finns det hjälp att hämta i detta verk.

Men det finns också en allvarsam aspekt i sammanhanget. Allt det som presenteras kommer inom en inte alltför avlägsen framtid att vara försvunnet och därmed också tecknen på den kultur som en gång var våra förfäders. För någon ny Lina Sandell-ask eller Atterbomsek lär väl knappast växa upp igen. Detta förhållande gör boken särskilt angelägen som tidsdokument. Fast alldeles svart är det ju inte ändå. Det bildas faktiskt nya träd med ny historia. Vår tids kulturarv. Ett vackert exempel är det lustiga nappträdet i Drängsered.

✿ LARS ARVIDSSON

Gastekar och väckefuror. Träd med historia
Åke Carlsson, Nils Forshed & Eva-Lena Larsson
2007. Arnica förlag, Vårgårda. 224 sidor. ISBN
978-91-633-0342-5.

Beställ boken från: Åke Carlsson, Siene Österdal, 447 95 Vårgårda (tel: 0322-6641 38, e-post: arnica.siene@hotmail.com). Pris 280 kr + porto.

